

PHILOTHÉRIE OF PHILANTHROPIE?

DOOR

P. HARTING.

Het is thans acht jaren geleden dat in dit Album twee opstellen ¹ van mijne hand verschenen, waarvan het doel was ernstig te waarschuwen tegen het streven, uitgegaan van de Haagsche afdeeling der Vereeniging tot bescherming van dieren, om de proeven op levende dieren, gewoonlijk "vivisectien" genoemd, aan een toezicht van staatswege te onderwerpen. Sedert heeft dit vraagstuk ten onzent gerust, maar des te ernstiger is het in Engeland op den voorgrond getreden, en ook hier te lande vertoonen zich teekenen dat het eerlang weder aan de dagorde zal worden gesteld. In Engeland is vóór een drietal jaren door het parlement eene wet uitgevaardigd, waarbij de proeven op levende dieren wel is waar niet geheel verboden, maar toch zoo gereguleerd worden, dat het niet anders kan of deze zullen aldaar eerlang geheel worden gestaakt, tot groote schade niet enkel van de wetenschap maar vooral van de praktische geneeskunde. In het congres van geneeskundigen die, ten getale van meer dan tweeduizend, vóór eenige maanden te Londen vergaderd zijn geweest, zijn de bitterste klachten gerezen tegen de werking eener wet, waardoor zelfs beroemde professoren in physiologie, pathologie en andere geneeskundige vakken, man-

¹ *Vivisectien*, Jaargang 1874, bl. 65; *Eene psychologische studie naar aanleiding van een hangend vraagstuk*, *ibid.* bl. 161.

nen aan wie de wetenschap de grootste verplichtingen heeft en wier bezit Engeland tot groote eer verstrekt, onderworpen worden aan de controle van in dergelijke zaken geheel onkundigen, die hen als gemeene misdadigers voor den rechter kunnen dagen en tot zware boeten en zelfs gevangenisstraf doen veroordeelen, waanneer zij de minste formaliteit verzuimen, die hun bij de wet is voorgeschreven, of, in het oog van den ambtenaar die de proef bijwoont, iets doen dat deze voor ongeoorloofd houdt. Dat zulke controle tot willekeur leidt, spreekt van zelf, evenals dat wetenschappelijke mannen, die in het algemeen zich terecht boven zulk een vernederend toezicht verheven achten, daarin eene ondragelijke tirannie zien.

Maar — en dit is het ernstigste gevolg dier wet — zij strekt bovendien tot groote schade der lijdende menschheid. De wetenschappelijke geneeskunde — en deze is de eenige vorm, waaronder de geneeskunde nut kan stichten, zonder gevaar van te schaden — vordert nu eenmaal voor haren vooruitgang het doen van proeven op levende dieren, en hoe en op welke wijze deze genomen behooren te worden, kunnen alleen wetenschappelijke mannen beoordeelen. Er is dan ook op het bovengenoemd congres, hetwelk bijgewoond werd door velen der eerste geneeskundige notabiliteiten in Europa, waarvan verscheidene over het onderhavige onderwerp het woord hebben gevoerd, met algemeene stemmen de volgende resolutie aangenomen:

“Het congres spreekt de overtuiging uit, dat proeven op levende dieren tot nog toe van het grootste nut voor de geneeskunde zijn geweest en dat zij voor haren vooruitgang in de toekomst onmisbaar zijn. Het veroordeelt ten sterkste het aandoen van onnoodige pijn, maar is toch van oordeel, dat, in het belang van den mensch en van de dieren beiden, zulke proefnemingen, door bevoegde personen verricht, aan geenerlei beperkingen behooren onderworpen te zijn.”

Het is zeer moeilijk om voor niet-geneeskundigen en voor hen, die geheel onkundig zijn in de biologische wetenschappen, volkomen duidelijk te maken, waarom proeven op levende dieren onmisbaar zijn. Ik heb mij daarom in mijnne beide vroegere opstellen van eene poging daartoe onthouden en zal ook nu niet daarnaar trachten, want de gewichtigste argumenten zouden moeten ontleend worden aan proeven, waarvan de beschrijving alleen reeds hier misplaatst zoude zijn, omdat zij bij de lezers een grooteren graad van kennis van het maaksel van het dierlijk en menschelijk lichaam en van de verrichtingen zijner

organen vorderen zoude, dan ik bij het meerendeel mijner lezers en lezeressen vooronderstellen mag. Waarschijnlijk zouden de laatsten zich ook al spoedig met een onwillekeurig gevoel van walging afkeeren van de alleen door talrijke vivisectiën mogelijk gemaakte ontdekking van den waren bloedsomloop in al zijne bijzonderheden door HARVEY, van den invloed der vasomotorische zenuwen op de werking van verschillende organen door CLAUDE BERNARD, en tal van andere hoogst gewichtige ontdekkingen, waardoor een juister inzicht gegeven is in den gang der levensverschijnselen niet enkel van den gezonden, maar ook van den zieken mensch. Terwijl vroeger de geneeskundigen meerendeels in den blinde rondtastten en hunne kunst ter nauwernood op den rang van wetenschap aanspraak maken kon, is zij tegenwoordig, sedert zij de experimenteele methode heeft toegepast, die in de zuivere natuurwetenschappen zoo voortreffelijke resultaten heeft geleverd, op enen weg die haar daartoe meer en meer verheft. Niet enkel de behandeling van zieken, maar vooral ook het voorkomen van ziekten, de hygiëne, heeft de vruchten dier vermeerderde kennis geplukt. In alle beschaafde landen is het sterftcijfer merkelyk gedaald. En al blijven er vele ziekten over, waarvoor, zooals men zegt, geen kruid gewassen is, toch biedt de tegenwoordige geneeskunde talrijke vroeger onbekende middelen aan om het lijden te verzachten, middelen die altijd het eerst op dieren beproefd zijn, ten einde zich te verzekeren dat en hoe die middelen zonder gevaar kunnen worden aangewend. Ook de chirurg verricht thans met vaste hand operatiën, die men vroeger voor te levensgevaarlyk hield om deze te durven ondernemen, maar waartoe de op dieren verkregen oefening en kennis van de te nemen voorzorgen hem thans in staat stellen. Menig kostbaar leven, waaraan men vroeger moest wanhopen, wordt daardoor gered.

En welke gevolgen heeft nu de invoering der zoo vurig verlangde wet in Engeland, die ook sommigen hier te lande zouden wenschen toegepast te zien? Uit de menigvuldige op het medisch congres te Londen geuite klachten, willen wij er slechts een paar als voorbeelden aanhalen.

Een geneesheer had een patient die aan tetanus leed, eene ziekte die gewoonlijk binnen korten tijd doodelyk afloopt. Hij had in een tijdschrift gelezen dat tetanus kan genezen worden door onderhuidsche inspuiting van zeker middel, doch dat zelf een vergift is. Hij wilde zich derhalve, alvorens het op den zieke aan te wenden, vergewissen

dat het middel niet erger was dan de kwaal, en daartoe eerst proeven op dieren doen. Hiervoor moest eene licentie bij de bevoegde autoriteit worden gevraagd, en een laboratorium opgezocht, waar de proeven konden geschieden. Dit een en ander vorderde vrij wat tijd, en, vóór dat aan de door de wet voorgeschreven formaliteiten voldaan kon zijn, was de patient onder de hevigste smarten bezwaken.

MARTIN LISTER, de beroemde uitvinder van het antiseptisch verband, die daardoor de weldoener van alle gewonden op het slagveld en van alle geopereerden is geworden, de man, die op het voor twee jaren te Amsterdam gehouden congres door alle tegenwoordig zijnde geneesheeren om het zeerste was gehuldigd geworden, verhaalde het volgende. Acht jaren lang had hij, om zijne methode te verbeteren, proeven op dieren genomen. Nu was hij weder op een nieuw idee gekomen, dat hij zich voorstelde op paarden te beproeven. Hij wenschte dit, evenals vroeger, in zijn eigen stal te doen en vervoegde zich, om de vereischte licentie te bekomen, tot de met het toezicht op de juiste uitvoering der wet belaste ambtenaren. Deze antwoordden hem dat zij die licentie niet konden geven, want dat een stal geen behoorlijk ingericht laboratorium is, zooals de wet vordert. Toen LISTER desniettegenstaande aanhield en het belang der zaak aantoonde, zeide hem de ambtenaar, die met het meer onmiddellijk toezicht, ook gedurende de proef, belast was, dat hij voor zich wel een oog wilde toedrukken, maar dat de heer LISTER wel moest weten wat hij deed, want dat hij — de ambtenaar namelijk — hem niet tegen een zware boete en gevangenisstraf kon beschermen, wanneer een lid der *Antivivisection-Society* hem bij de rechtbank aanklaagde. LISTER wilde zich natuurlijk niet aan zulk eene beleedigende handelwijs blootstellen; hij droeg zijne praktijk tijdelijk aan een ander over en begaf zich naar Toulouse, om daar in de veeartschijnschool de voorgenomen proeven te doen.

Die *Antivivisection-Society* bestaat uit een groot getal dames en heeren, meerendeels tot de hoogere kringen behoorende, Ladys en Lords (ook vossenjagers?), bisschoppen en predikanten der High Church, en andere personen uit de rijkere middenklassen, die het voorbeeld hunner adellijke voorgangers en voorgangsters gevolgd hebben. Het zal niemand in het hoofd komen aan de *honorability* van de leden van dit genootschap te twijfelen; reeds het lidmaatschap daarvan geeft iets respectabels. Jammer slechts dat onder de leden geen enkel is, die als autoriteit in medische zaken kan gelden, ja, dat bijna allen van geneeskunde en

zels van natuurwetenschap in het algemeen geen het minste begrip hebben.

Dat echter dit genootschap, nu het eenmaal door zijne connectiën met het *House of Commons* en het *House of Lords* eene werkelijk onzinnige wet heeft weten door te drijven, thans ook de stipte uitvoering daarvan verlangt, spreekt wel van zelf. Voor sommigen is die wet zelfs niet voldoende; zij verlangen dat alle vivisectionen streng op hooge straffen verboden worden. Eerst dan zal het ideaal der ultra-dierenbeschermers en beschermsters bereikt zijn. Of onder die overdreven beesteliefde of philothérie ook de menschenliefde of philanthropie schade kan lijden, of door het lijden van eenige dieren duizende menschenlevens kunnen gered en menschelijk lijden verminderd worden, wordt niet gevraagd. De meesten trouwens zijn te onkundig om dit in te zien; daardoor zijn zij geheel eenzijdig in hun oordeel, en eenzijdigheid, gepaard aan de inblazingen van hetgeen men een goed hart noemt, dat medelijden heeft met alle lijdende wezens, voert tot dweeperij, en alle dweeperij is de moeder van de zucht om andersdenkenden te vervolgen.

Reeds is één der uitnemendste mannen van Engeland op wetenschappelijk gebied, DAVID FERRIER, professor in de gerechtelijke geneeskunde aan *King's College*, op het punt geweest het slachtoffer te worden van die vervolgingszucht, of liever, hij is het werkelijk geweest, want het is voor een man, die zijn eigen waarde gevoelt en recht heeft die te gevoelen, voorwaar geen kleinigheid als een misdadiger voor een rechtbank geroepen te worden, om zich al of niet in het openbaar tot gevangenisstraf en boete te hooren veroordeelen. FERRIER heeft zich sedert eenigen tijd toegelegd op de oplossing van een gewichtig vraagstuk, namelijk dat aangaande het verband tusschen de samentrekking der spieren aan verschillende lichaamsdeelen en zekere punten aan de oppervlakte der hersenen. Hij bezigde daartoe apen en had alle volgens de wet vereischte licentiën van de autoriteiten gevraagd en verkregen; ook woonde een daarmede belast beambte, wien hij eerst, mede volgens voorschrift der wet, het doel der proeven had uitgelegd, voor zoover de man het begrijpen kon, die proeven tot den einde toe bij. Desnietteenstaande werd FERRIER aangeklaagd. Door wie, is mij niet gebleken. Waarschijnlijk door een overijverig lid der *Antivivisection-Society*, die meende dat zulk eene behandeling voor het gerecht, hetzij er al of niet eene veroordeeling op volgde, — en in zooverre had de aanklager of aanklaagster volkomen juist gezien — wel voortaan andere

professoren zoude afschrikken van met hunne proeven op dieren voort te gaan.

Den 17den November van het vorige jaar verscheen FERRIER voor de rechtbank. Het aanwezige publiek bestond uit eenige dames, leden der *Antivivisection-Society*, en voorts was de zaal gevuld met studenten in de geneeskunde. Dat deze zich bij den hoon hunnen leermeester aangedaan niet zeer rustig gedroegen en door den president herhaaldelijk moesten vermaand worden, is even begrijpelijk als vergeeflijk. Toen het eindelijk bleek dat FERRIER al de door de wet voorgeschreven formaliteiten vervuld had, toen zelfs de beambte, die de proeven had bijgewoond, niets wist aan te voeren waaruit blijken zoude dat deze tegen de termen der wet gezondigd had, werd hij vrijgesproken, misschien tot groote teleurstelling der aanwezige dames, die althans de kieschheid hadden behoorren te hebben van bij zulk eene terechtzitting niet tegenwoordig te zijn.

Waarlijk, het menschelijk hart is vol tegenstrijdigheden. Waar sympathiën en antipathiën het richtsnoer voor het gedrag aangeven, staat dikwijls naast de grootste teerhartigheid de bitterste wraakgierigheid.

Dat de ultra-dierenbeschermers zich uit den aard der zaak aan allerlei inconsequentien schuldig maken, dat het hun geenszins te doen is om het lijden van *alle* dieren zonder onderscheid te verzachten, maar alleen van eenige weinigen, waarvoor zij bijzondere sympathie koesteren, heb ik vroeger ¹ aangetoond. Maar die uitsluitende sympathie kan nog tot andere zonderlinge inconsequentien en ongerijmdheden leiden.

Een officier van het nederlandsche leger heeft onlangs eene rede tegen de vivisectie gehouden! Natuurlijk neem ik als uitgemaakt aan, dat die officier een man van moed en vaderlandsliefde is, die zijn métier eer zou aandoen, wanneer hij tegenover den vijand stond. Dan zoude hij, zij het ook op bevel zijner superieuren, niet aarzelen mede te werken om zooveel aanvallers van den geheiligden grond onzer vaderen neder te schieten, te verwonden, of zelfs voor hun leven te verminken, als waartoe zich hem de gelegenheid aanbood. En ik zoude, wanneer ik nog jong en krachtig was, wenschen naast hem in het gelid te staan, en hem bij elk goed gemikt schot, waardoor een vijand nedertuimelt, een bravo! toeroepen.

¹ Jaarg. 1874, bl. 66.

Vooronderstel nu, geachte heer officier! dat een kwaker, of een menoniet van den ouden stempel tot u komt en u toevoegde: "uw mé-tier is zondig, gij moogt geen menschen dooden of verminken, al zijn die menschen ook uwe vijanden; gij moet kwaad met goed vergelden; wanneer iemand u op de eene wang slaat, keer hem dan de andere toe; ontnemt hij u den rok, geef hem ook den mantel, want zalig zijn de zachtmoedigen, zoo spreekt de Heer!"

Eilieve, wat zoudt gij dien braven boetprediker antwoorden? Waarschijnlijk zoudt gij zulk een dweeper geen antwoord waardig keuren, misschien hem als zijnde een dwaas uitlachen, en hem den rug toekeeren. Mocht gij hem echter een woord toevoegen, dan zoude dit eene terechtwijzing zijn; gij zoudt hem onder het oog brengen dat het hem niet past u de les te komen lezen, dat gij zeer goed weet wat uw plicht is, en dat verdediging van het vaderland tegen de aanvallen van een vijand voor u en voor ieder rechtgeaard Nederlander de hoogste plicht is, waarvoor elke andere plicht wijken moet. En wederom, wanneer ik naast u stond, zoude ik, ofschoon den oorlog als den grootsten geesel des menschedoms verafschuwende, roepen: bravo, mijnheer!

Gij zijt derhalve vast besloten uw krijgsmansplicht te doen als een braaf soldaat. Maar eilieve, geachte heer officier, vergun mij, die oud-medicus en oud-soldaat ben, U eene belangstellende vraag te doen; hebt gij wel eens een slagveld gezien? Ik bedoel een echt slagveld, niet een zoodanig als bij de najaarsoefeningen vertoond wordt. Wat mij betreft, ik heb er voor ruim een halve eeuw genoeg van gezien en bijgewoond, zij het ook op kleine schaal, om mij de tooneelen, die groote veldslagen aanbieden, b. v. die welke in Augustus 1870 rondom Metz geleverd zijn, helder te kunnen voorstellen. Tenzij Gij in Atsjeh geweest zijt, — hetgeen ik niet weet, want Gij zijt mij geheel onbekend, — bestaat er voor U als Nederlandsch officier weinig waarschijnlijkheid dat Gij ooit ernstige gevechten van nabij gezien hebt. Laat mij daarom uwe verbeelding te hulp komen. Welnu, denk dan aan de zesduizend pruisische gardes, die, binnen den tijd van weinige minuten, door het vernielend snelvuur der beter gedekte franschen op het slagveld dood of gewond neergestrekt lagen; — denk voorts aan de verwoede en wanhopige charge der pruisische curassiers en dragonders op de fransche batterijen, toen ter nauwernood een derde der ruiters en paarden levend en ongekwetst uit het kortston-

dig gevecht terugkeerden, terwijl de overigen gedood, zeltogend of meer of minder zwaar gewond op het slagveld uitgestrekt lagen, menschen en dieren tot dooreen gewarde, bloedige klompen opeen gestapeld; — verzuim vooral niet de achter de linien opgestelde ambulances, de geïmproviseerde hospitalen in dorpskerken en boerenschuren in uwe gedachten binnen te treden, daar waar de officieren van gezondheid hun bloedig werk doen, waar honderden gekwetsten kermend elk hun beurt afwachten, om..., doch genoeg, ik wil uw zenuwgestel op geen te zware proef stellen, door in eene nadere schildering te treden van al de daar te aanschouwen akeligheid, van die tooneelen van ellende, van lijden van menschen en ook van dieren, in vergelijking waarvan al de vivisectien in al de laboratorien van Europa en Amerika een niets betoekenend schouwspel zijn.

Toch verklaart gij u bereid al die afschuwelijke tooneelen bijtewonen en er zelf een actief deel aan te nemen, wanneer plicht dit van u vordert. Welnu mijnheer, de geneeskundigen, die vivisectien verrichten, doen deze in de overtuiging dat *hun* plicht deze van *hen* eischt.

Het zoude kunnen gebeuren, dat gij zelf eenmaal gewond ter neder laagt, en dan zult gij de mannen, die door hunne proeven op levende dieren de middelen gevonden hebben om u en uwe kameraden het leven te redden, in stilte zegenen.

Evenmin als de dweepende kwaker, ofschoon met de in zijn oog beste bedoelingen, het recht heeft u te berispen, dat gij als krijgsman zult doen wat plicht u voorschrijft, evenmin hebt gij recht over vivisectien en bijgevolg over vivisectors een oordeel uit te spreken.

Natuurlijk kent gij de vivisectie alleen van hooren zeggen en uit de beschrijvingen en afbeeldingen, die daarvan in kleine geschriften worden gegeven. Deze onder de oogen van het groote publiek gebrachte geschriften en platen hebben veel kwaads en weinig of geen goeds gesticht. Gewoonlijk worden daarin zeer overdreven, dikwijls geheel onjuiste en zelfs onware¹ voorstellingen gegeven, blijkbaar met het doel om het onnadenkend maar medelijdend publiek tegen degenen, die zulke gruwelen bedrijven, in het harnas te jagen. In Engeland is dit middel op groote schaal door de *Antivivisection-Society*, aan welke het niet aan geldmiddelen ontbreekt, in praktijk gebracht, en, zooals men weet,

¹ Een voorbeeld hiervan, dat men bijna vermakelijk zoude noemen, indien het niet eene zoo ernstige zaak betrof, vindt men in mijn tweede opstel, Album 1874, bl. 170.

met het gewenschte gevolg. Maar die afbeeldingen en platen, zoo onvoorzichtig onder de menigte geworpen en verspreid, vooral in het veel gelezen *Penny-Magazine*, konden ook nog wel een ander gevolg hebben, dat voorzeker door ware vrienden van dierenbescherming niet gewenscht wordt. Zeer terecht zegt een Londensche correspondent in de *Bibliothèque universelle et revue suisse*, Janvier 1882, p. 173: *Il n'est pire moyen d'adoucir les instincts brutaux de la foule que de lui étaler sous les yeux des scènes brutales; c'est la familiariser à plaisir avec les choses dont on voudrait lui inspirer l'horreur.*

Ik zoude er nog wel iets willen bijvoegen. Hebben de schrijvers en tekenaars van zulke geschriften en platen wel bedacht, dat zij daardoor tegenover menschen, zij het ook op andere wijze, hetzelfde trachten te doen wat de vivisectors den dieren aandoen, namelijk pijn, geen lichamelijke, maar zedelijke? In zulke handelingen toch ligt het streven opgesloten om mannen, die door hunne kunde, graad van ontwikkeling, ja ook door zedelijk zelfbewustzijn van hetgeen plicht van hen vordert, hoog boven de meerderheid der menschen, ook der alleen aan eene ziekelijke gevoeligheid gehoorzamende bestrijders der vivisectie staan, te stempelen als wreedaards, die afschuw verdienen. Is dit goed? Is dit wijs gedaan? Weer de boosheid die, vooral bij de lagere klasse, nog te dikwerf in de ruwe behandeling van dieren doorstraalt. Uitmuntend, maar die mannen, die voor hunne proeven dieren gebruiken, zijn niet boos; zij besparen integendeel, waar het slechts eenigszins mogelijk is, aan de dieren pijn, door van verdoovende middelen gebruik te maken, en zij hebben dit reeds lang gedaan voordat enig dierenbeschermmer hen daarop als wenschelijk opmerkzaam maakte of eene wet, zooals in Engeland, het voorschreef. Onder die mannen zijn er, die als groote weldoeners van het menschelijk geslacht moeten worden beschouwd, daar zij hunne proeven op dieren doen om middelen te vinden tot genezing van zieke menschen of tot voorkoming van ziekten, niet enkel onder de menschen maar ook onder de huisdieren, en zoo het lijden te verminderen, dat nu eenmaal door eene onverbiddelijke noodzakelijkheid aan al wat op aarde leeft en gevoelt verbonden is. In de plaats van zulke mannen hoog te vereeren¹, gaat gij hen verguizen, zoekt gij hen aan de open-

¹ Ik mag dit hier gerust zeggen, want het geldt alleen mijne ambtgenooten. Ik zelf heb, zooals ik reeds vroeger (Jaarg. 1874 bl. 176) heb medegedeeld, nog nooit eene vivisectie gedaan op een der dieren, waarvoor de ultra-dierenbeschermers zich eigenlijk alleen

bare verachting bloot te geven, en zoudt gij hen voor de rechtbank als misdadigers vervolgen, wanneer gij er de macht toe hadt!

Waarlijk, de antivivisectiebeweging heeft alle kenmerken eener dweeperij, en wel eener voor de menschelijke maatschappij zeer gevaarlijke, en het is daarom dat ik, die veel van dieren houd, maar nog meer van menschen, mij verplicht gevoel — waarschijnlijk wel voor het laatst — er zeer ernstig tegen te waarschuwen, te meer omdat juist de edelste naturen, maar waar het gevoel niet genoeg onder de heerschappij van het verstand staat, het meeste gevaar loopen van er door te worden medegesleept.

Daarom nog een enkel woord over de motieven, die aan elke menschelijke handeling ten grondslag behooren te liggen.

Onze daden, goede en kwade, hangen in de eerste plaats af van onze aangeboren neigingen, waarvan wij niet verder rekenschap kunnen geven. Zulke aangeboren neigingen, al zijn het ook verschillende, heeft de mensch met alle dieren gemeen; zij zijn, op zich zelve beschouwd, noch zedelijk goed noch zedelijk kwaad. De hond, die zijn meester beschermt, is geen zedelijker wezen dan de wolf, die hem zoekt te verscheuren.¹

Alleen bij den mensch treedt het verstand op als regelaar der aangeboren neigingen. Deze worden nu niet meer dadelijk gehoorzaamd, en uiten zich niet onmiddellijk door daden, maar het verstand overweegt vooraf, welke gevolgen die daden waarschijnlijk zullen hebben. Zoo ontstaat wat ik liefst met eene fransche benaming — omdat ik er geen zoo kernachtige in onze taal voor weet in plaats te stellen — *la morale intelligente* wil noemen. Hij of zij, die zich alleen door zijne of hare

interesseeren, en die uitsluitend tot de klassen der zoogdieren en der vogels behooren. Dat een professor in een der geneeskundige vakken bij voorkeur experimenteert en experimenteeren moet op dieren, die het naast in organisatie overeenkomen met den mensch, derhalve op zoogdieren, spreekt van zelf.

¹ Volkomen juist is dit niet. Ook ten opzichte der zedelijkheid is de grens tusschen menschen en dieren niet zo absoluut, als velen meenen. Maar voor het hier beoogde doel is het niet noodig in eene nadere psychologische beschouwing te treden van de drijfveeren, welke dieren en menschen tot handelen aansporen. In elk geval is het verschil tusschen menschen en dieren ten dien aanzien zoo groot, dat men het in den tekst gezegde als nagenoeg juist kan beschouwen. Beiden, hond en wolf, gehoorzamen eenvoudig aan hun aangeboren neigingen, en staan, als zedelijke wezens, op gelijken trap, al vinden wij den hond ook een lief wezen, waaraan wij ons met het aangename gevoel van veiligheid toevertrouwen, terwijl een wolf bij ons het onaangenaam gevoel van vrees opwekt, en wij hem daarom haten.

neigingen laat leiden, staat, al zijn die neigingen op zich zelve nog zoo goed, als zedelijk wezen niet op hooger trap dan de wolf of de hond. Laat mij een voorbeeld noemen. Er is geen edeler neiging dan de moederliefde, vooral bij den mensch, waar het kind zooveel langer dan bij eenig dier de zorg en leiding der moeder behoeft. Toch bestaan er menigvuldige, soms zelfs treffende voorbeelden, dat die moederliefde zich bij redelooze dieren even krachtig openbaart als bij menschelijke moeders. Evenwel is er tusschen de moederliefde bij dieren en die bij menschen dit gewichtige verschil: dat hare uitingen bij dieren van dezelfde soort geheel of nagenoeg geheel gelijk zijn. Denk hierbij slechts aan den nestbouw der vogels, aan dien van vele insekten. Men herkent een vogelsoort aan haar nest, waarin slechts zeer geringe wijzigingen worden gemaakt; de jongen worden door elk vogelpaar van dezelfde soort op gelijke wijze opgekweekt; eindelijk, wanneer de jongen groot genoeg zijn om voor zichzelf te zorgen, wordt de band die moederliefde en dikwerf ook vaderliefde gelegd heeft, verbroken; ouders en kroost worden elkander vreemd.

Geheel anders is het bij menschelijke moeders. Elke moeder behandelt haar kind op hare eigene wijze, d. i. op de wijze die zij voor de beste voor haar kind houdt. Hare handelingen worden niet meer alleen door eene bloot instinktmatige neiging, maar bovendien door het verstand bestuurd. Niet alle moeders zijn echter even verstandig. Er zijn moeders die, alleen gedreven door overmatige liefde, hare kinderen bederven en vertroetelen, en hen zoo voor den strijd des levens, die allen wacht, ongeschikt maken!

Een tweede voorbeeld. Voor een edel gemoed is niets aangenaamer dan zooveel mogelijk geluk om zich heen te verspreiden en het lijden van anderen, waar het bestaat, te lenigen. Eene voortreffelijke neiging voorzeker; maar elk, die een weinig ervaring in de maatschappij heeft opgedaan, weet dat de wijze waarop aan die neiging voldaan wordt gansch niet onverschillig is, ja dat eene niet door het verstand bestuurde weldadigheid niet zelden het kwaad verergert in plaats van het te verbeteren.

Men ziet, het is niet zoo eenvoudig en gemakkelijk als sommigen wel denken om de geboden der intelligente moraal — en er bestaat voor ons menschen inderdaad geene andere — natekomen. Elk voorkomend geval moet op zich zelf overwogen en beoordeeld worden. Algemeene formules baten hier niet. Daarom wil ik ten slotte aan onze dames

dierenbeschermsters een paar gevallen voorleggen, waarbij zij zich in het nadenken over gewetensvragen kunnen oefenen. Misschien zullen zij er voorzichtiger door worden bij het beoordeelen van, en tevens toegeefflijker voor hen, die meenen hun plicht te doen, al vatten zij dien ook anders op dan degenen die alleen gedreven worden door hun natuurlijk medelijden.

Gesteld, Mevrouw, dat gij op een buiten woont, ver van de stad, en een allerliefsten hond hebt, waarvan gij natuurlijk zeer veel houdt. Gesteld verder dat gij tot nabuur een man hebt, dien wij NURKS willen heeten, misschien familie van een welbekend onaangenaam mensch. Deze krijgt door een val een ernstige wond, waarop tetanus volgt. De chirurgijn van het naaste dorp, na vergeefs andere middelen beproefd te hebben, komt u zeggen dat die man zeker binnen weinige uren sterven zal, tenzij hij nog gered mocht kunnen worden door een zeker nieuw aanbevolen middel, dat echter een gevaarlijk vergift is, en waarvan hij zich niet durft bedienen, alvorens het op een hond beproefd te hebben. Zoudt gij nu, wanneer er geen andere hond te krijgen was en de tijd drong, daarvoor uw hond afstaan? Ik vrees dat menige dame geneigd zal zijn uitteroepen: Wat, mijn liefste hondje voor dien leelijken knor-rigen NURKS! Neen dat nooit!

Doch nu een ander geval! Gij hebt, behalve een lieven hond, ook een allerliefst kind. Dit kind wordt ziek aan de croup. De wederom van het dorp gehaalde arts beproeft vruchteloos eenige middelen. Het kind wordt door den stikkingsdood bedreigd, en de arts slaat de tracheotomie voor, maar bekent tevens — want hij is nog jong — dat hij deze operatie nog nooit heeft verricht en dat hij daarom haar wel eerst op een hond zou willen beproeven, om haar met meer zekerheid op het kind te kunnen doen. Dan, Mevrouw, ik weet het, zoudt gij hem uw hond, zij het ook met een bloedend hart, overgeven, om uw kind gered te zien.

Maar verdenk en beschuldig dan ook voortaan nooit meer hen, die vivisectiën doen, van opzettelijke wreedheid, en wensch u zelve geluk dat er in ons land geen wet is, die het doen van een vivisectie, zonder verkregen verlof daartoe, verbiedt.
